

“REFLEXIONS SOBRE LA LLENGUA CATALANA I L'EDUCACIÓ PREESCOLAR A LES ILLES BALEARS”*

per RAMON BASSA (Membre de la C. E. N. C.)

*La paraula deslliura els ignorants,
comencen els amors amb la paraula,
les paraules menyscaben els tirans...*

(PERE QUART)

Escola Pública de Valldemossa.

Després d'haver vist que no hi havia cap ponència presentada a aquestes Jornades on es parlàs i es presentassin propostes sobre l'aprenentatge i l'ensenyament de les llengües nacionals (el català, entre altres) a les Escoles d'Infants i al Parvulari, i després de veure que quan ha sortit aquest tema no se li ha donat una resposta adequada, voldria aportar uns elements o qüestions de reflexió, especialment als educadors i educadores de les Illes Balears i Pitiüses assistents a les Jornades.

1. EL CATALÀ A LES ILLES, LLENGUA EN DESIGUALTAT DE CONDICIONS

Segons les darreres dades de què disposam, publicades per la Comissió Mixta a “Informe sobre l'ensenyança de la llengua catalana i les seves modalitats illenques durant

* Comunicació entregada a les Jornades d'Educadors i Educadores d'Escoles Infantils i de Preescolar. 21 octubre 1983. Porto Cristo (Mallorca).

el curs 1981-82” (Palma, 1982), la situació de l'ensenyament de la llengua catalana als nivells de Jardí d'Infància (2-3 anys) i Parvuls (4-5 anys) és pobríssima.

Creim que les xifres poden ésser prou reveladores per elles mateixes:

Dediquen tres o més hores a l'ensenyament de la llengua catalana

	Jardí d'Infància	Parvulari
Palma	24'40/o	35'50/o
Pobles Mallorca	33'20/o	50'00/o
Mallorca	28'40/o	41'00/o
Menorca	40'00/o	61'10/o
Eivissa i Formentera	16'60/o	25'00/o
TOTAL ILLES	28'90/o	41'50/o

(Font: “Informes sobre...”, p. 6)

Per tant, no es compleixen ni les tres hores legals que marca el “Decret de Bilingüisme”:

No compleixen ni les tres hores o no contesten

	Jardí d'Infància (2-3 anys)	Parvulari 4-5 anys)
Palma	75'60/o	68'00/o
Pobles Mallorca	66'80/o	50'00/o
Mallorca	71'60/o	59'00/o
Menorca	60'00/o	38'90/o
Eivissa i Formentera	83'40/o	75'00/o
TOTAL ILLES	71'10/o	58'50/o

(Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la Comissió Mixta)

Si les mateixes escoles contesten això, com pot ésser la realitat?

Què fan de veres els educadors i educadores?

Què es fa a les escoles?

Què fan les institucions administratives per fer complir ja només el que és la legalitat vigent?

Al Cicle Inicial, no us pensàsseu que les dades són millors: només un 46'50/o a primer del cicle i un 44'90/o a segon fan tres o més hores de català.

Escola Pública de Valldemossa. Infants fent feina.

Ara es parla d'Educació Compensatòria, és a dir, de donar més possibilitats educatives i d'estimulació a qui més necessitats té o menys recursos té al seu abast. La llengua pròpia de les nostres Illes, ¿no es troba en una d'aquestes desigualtats?

¿No cal fer un esforç educatiu i institucional adequat i compensatori per reparar aquesta desigualtat?

2. EN QUINA LLENGUA ENSENYAR?

Les experiències d'immersió lingüística presentades al VII Seminari sobre "Llengües i Educació. Adquisició precoç de la segona llengua", organitzat per l'I. C. E. de la Universitat de Barcelona (Sitges, setembre-octubre 1983), per part d'Ikastoles d'Euskadi i parvularis d'escoles de Catalunya mostraren que no hi havia hagut problemes per a l'aprenentatge en basc o en català per part d'infants no bascoparlants o no catalanoparlants.

Sense entrar de ple en l'anàlisi de les experiències presentades al Seminari, s'ha de dir que seria hora, a les nostres Illes, d'iniciar també seriosament experiències en aquest sentit. Per tant convendria, i més a unes Jornades, pensar, reflexionar, i treure a llum o debat el que pensen i com actuen els educadors i educadores d'aquests nivells d'Escoles d'Infants, Parvulari o Cicle Inicial. Per començar.

Tenim clar què significa llengua territorial?

Quins límits, abast i extensió donam al terme llengua territorial?

Com ens en construïm una didàctica adequada?

Imposició o normalització?

Llengua materna? Didàctica d'una segona llengua?

Llengua de comunicació? Què vol dir això?

Bilingüisme o colonialisme?

3. AGONIA I MORT DE LA LLENGUA CATALANA? PER LA RECUPERACIÓ

Després de l'aparició del mal anomenat "Decret de Bilingüisme" hi ha hagut una opinió optimista en el sentit de dir: "estam millor que no estàvem abans", "a poc a poc anirem fent passes endavant". ¿Tenim arguments i dades per confirmar o discutir aquests comentaris? Doncs hem de dir que en començam a disposar.

Utilitzant les dades dels "Resultats de l'enquesta sobre l'aplicació del R. D. 2.193/79 de 7 de setembre durant el curs 1980-81" de la Comissió Mixta sobre la llengua materna de l'alumnat, resulta:

Percentatge d'alumnat que parla la llengua catalana			
	Preescolar	Cicle Superior	Pèrdua diferència
Palma	36'60/o	45'10/o	-8'50/o
Pobles Mallorca	71'30/o	71'80/o	-0'50/o
Mallorca	49'70/o	57'20/o	-7'50/o
Menorca	71'50/o	78'60/o	-7'10/o
Eivissa i Formentera	53'50/o	65'40/o	-11'90/o

(Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Quadre VIII, p. 13. Comissió Mixta. Palma, 1981).

En les generacions que van dels infants de Preescolar a la Segona Etapa, durant el curs 1980-81, el català de les Illes s'ha deixat de tenir com a llengua materna, o sia s'ha perdut poc o molt a totes les Illes; destaquen les altes xifres de pèrdua d'Eivissa i Formentera, un 11'90/o; i de Palma, un 8'50/o

No tenim estudis més complets que aquest, però, si són certes les dades, la supervivència de la llengua catalana a les Illes Balears i Pitiüses, es troba greument amenaçada.

Si no es corregeix aquesta tendència, *en cinquanta anys, de cada dos illencs només un sabrà parlar en català* o tindrà el català com a llengua materna!

Surten moltes qüestions:

Com és possible que disminueixin els infants de llengua materna catalana, si la immigració ha disminuït?

Quan es comença una política d'actuació, correcció i normalització?

Qui la pensa practicar?

Qui té voluntat de practicar-la? Paper de les institucions administratives, educatives, polítiques i culturals?

¿Per què no fer un estudi complet sobre la tendència a parlar la llengua catalana per edats i pobles o/i Illes des de les institucions i comissions responsables?

La feina a fer és immensa, i les bones voluntats totes soles no són ja suficients per corregir aquesta situació. Però tampoc no és possible la rendició.

4. EL RECICLATGE DELS ENSENYANTS I EDUCADORS DE PREESCOLAR I LA LLENGUA CATALANA

No tenim dades sobre la llengua que parlen els ensenyants que fan feina a les Escoles d'Infants i als Parvularis de les nostres Illes; no hem pogut consultar a l'hora d'escriure aquestes línies l'enquesta que figura a la tesi doctoral de Toni Artigues, passada el curs 1978-79 als mestres de les Illes, però sembla que les dades sobre llengua parlada fan referència només al professorat d'E.G.B. (vg. "Maina", n.º 3, E.U.P. d'E.G.B., Palma, p. 106), i es dona un total d'un 73% de professors d'E.G.B. que contesten tenir com a llengua materna el català.

¿Quants dels mestres o de les mestres de Preescolar estan inscrits o inscrites al reciclatge de català? :

Curs 1980-81 % del nivell

Pública	36	(16'10/o)
Privada	44	(9'510/o)

Curs 1981-82 % del nivell

Pública	1	(0'420/o)
Privada	7	(1'580/o)

Font.: Estadística del Reciclatge. "BOLLETÍ INFORMATIU" N.º 4 Comissió Mixta, Palma, 1982, p. 18).

Costa de creure que aquestes dades sien correctes, pot esser que alguns mestres confonguin la resposta o no donin la seva titulació de l'especialitat, i sí la de professor d'E.G.B., més que el nivell al qual treballen. Caldria que a posteriors enquestes s'estudiàs bé aquest detall.

De totes maneres, la situació és ben preocupant. ¿Què es fa i què passa als Parvularis?

• Un altre problema que s'ha produït aquest curs 1983-84 a Mallorca –i segurament a les altres illes– és la incorporació de mestres parvulistes que només parlen castellà, sense entendre ni parlar català, que priven de les hores d'ensenyament del català els nins petits; i aquest problema és encara molt més greu als pobles petits, on els nins i nines són de parla mallorquina en la seva majoria. Les autoritats administratives haurien d'intervenir per corregir aquesta altra desigualtat.

• També necessitam estudis recents sobre els usos del català per part dels educadors i educadores de les Escoles d'Infants i Parvularis de les Illes Balears i Pitiüses:

Quina llengua parlen amb els pares? Amb els amics? Amb els companys de feina?

En quina llengua escriuen als amics? A l'escola? Els avisos? Els rètols?

En quina llengua llegeixen els llibres? Els diaris? Les revistes?

En quina llengua s'adrecen a un desconegut? ...Etc...

5. LES PROPOSTES DE LA C.E.N.C.

(Comissió per a l'Ensenyament i Normalització del Català)
REFERIDES A LES ESCOLES D'INFANTS I AL PREESCOLAR

Queden moltes altres qüestions a desenvolupar, però crec que, per acabar aquestes reflexions, res millor que resumir les principals propostes de la C.E.N.C. publicades al Dossier sobre la "Situació de l'ensenyament de i en català en els diferents nivells educatius" (CENC-OCB, Palma 1983), del qual recomanem la lectura en la seva totalitat.

1. Sobre l'Escola d'Infants:

a) Que el nin mallorquí, fill de pares catalanoparlants, pugui continuar a l'Escola d'Infants el procés d'aprenentatge de la llengua catalana que ha iniciat a casa seva.

• Que tots els nins mallorquins, entenen per mallorquins tots aquells que viuen a Mallorca, acabin el parvulari amb el domini necessari del català oral, tant a nivell de comprensió com d'expressió, per poder començar l'aprenentatge de la lecto-escriptura en català.

• Sensibilitzar els pares dels nins...

2. Al Parvulari i Cicle Inicial:

a) La llengua emprada per a l'ensenyament serà la pròpia de les Illes Balears i Pitiüses: la llengua catalana.

b) Als nivells inferiors d'E.G.B. i al Parvulari s'assegurà l'ensenyament de la parla catalana...

3. Altres propostes per quan es promulgui una llei de Normalització:

• Al nivell preescolar, la llengua vehicular serà la catalana. La iniciació a l'ensenyament de la lecto-escriptura serà en català, així com la resta de les matèries d'aquest nivell, a excepció de la llengua castellana.

• Les escoles que vulguin fer l'ensenyament del primer curs del Cicle inicial en català ho podran fer comunicant-ho simplement a la Comissió Mixta.

• Cinc hores setmanals de classe de llengua catalana. Les reflexions i el debat queden oberts.